

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne dravne (liven Chicago) in Kanado \$6.30 na leto, \$3.60 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestavo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1943), poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono- vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Tedenske kritične misli

George S. Patton, ameriški general na evropskem bojišču, je udaril nekega ameriškega ranjenega vojaka v bolnišnici v Siciliji in ga je ožmerjal s stropom. Patton se je kasneje oprstil, ko ga je general Eisenhower pozval na odgovor, češ da je izgubil kontrolo nad seboj. S tem je priznal, da je njegov temperament močnejši, kakor njegov razum. Neglede na to, kako se zdi opravičitev, njegovo početje je dokaz, da Patton ni sposoben za odgovornega vojaškega poveljnika v demokratični deželi. Vrhovno poveljstvo bi ga moralo takoj odstaviti, ne pa čakati, da ga k temu prisili razkačeno javno mnenje v Ameriki.

Čikaška Tribune, svetovno znano notorično glasilo ameriških burboncev in izolacionalistov, je pred dnevi napadla organizirane delavce v Studebakerjevih tovarnah, v katerih izdelujejo motorje za bombnike. Očita jim, da so "komunistični saboterji in postopači, ki med delom igrajo karte in znižavajo proizvodnjo." Na ta napad v Tribuni je prvi odgovoril sam predsednik Studebaker Company, ki je ostro zavrnil lažnike pri omenjenem listu. Izjavil je, da je produkcija v čikaških tovarnah njegove družbe vedno na visoki predpisane kvote, kar je priznal tudi vojni departament, ki je poklonil družbi in delavcem častni prapor.

Tribunin nesramni napad na Studebakerjeve delavce je razburil vse unijske delavce v Chicagu. Napadena unija je pri CIO, toda unije AFL so tudi protestirale. V tem primeru je čikaško organizirano delavstvo pokazalo svojo solidarnost. Najlepše pa je podprla delavce Studebakerjeva družba sama s izjavo predsednika, da je med delavci zelo malo komunistov, ki so brez vpliva, da nihče ne postopa med delom, da letos v teh tovarnah še ni bilo stavke—edino lani so delavci "sedeli" 17 ur, toda spor je bil hitro izravn—In produkcija je prvovrstna. Prav tako so izjavili odborniki napadene unije CIO.

Ta napad je povzročil pokazal, kako nizkotni in zagrizani so ljudje pri Tribuni. Unije CIO so jim enostavno "komunistične" neglede na to, da so komunisti povsod v veliki manjšini. Dejstvo, da so pri Tribuni tudi novodealerji "komunisti," je najlepše pojasnilo njihove kljukaste pameti. Kakor je pri zagrizenih komunistih in njihovih sopotnikih vse "fašistično" in "izdajalsko," kar noče bežljati za njimi, tako je pri zagrizenih burboncih vse "komunistično," kar ne caplja za njimi. Tribuno najbolj jezi—kooperacija med unijami in nekaterimi industrijskimi družbami v tem vojnem času. Tega ne more videti, zato misli, da bo razdrila kooperacijo, če ožmerja unijske delavce s "komunisti" in "saboterji." To pot se je grdo opekla.

Gaetano Salvemini, italijanski profesor na Harvardu, je dober demokrat v italijanski politiki, ampak glede položaja na Primorskem je velik ignorant. To je pokazal v diskuziji, katero je objavil Free World, o primorskem vprašanju. Salvemini se je v tej diskuziji naslonil na starega Pačiča, ki je bil drage volje pripravljen dati Italiji polovico Istre in Goriške z Gorico in Trstom vred; dalje se je naslonil na ruskega zunanjega ministra Sazanova, ki je bil leta 1914 pri volji dati Italiji vso Istro. Salvemini priporoča, naj bo v bodoče Wilsonova črta meja med Jugoslavijo in Italijo.

Wilsonova črta, katero je Italija zavrgla leta 1919 na versajski konferenci, deli Goriško in Istro na dve. Ta črta je bila kompromis, na katerega je Wilson pristal po dolgem natezanju, dosegel pa ni nič. Salvemini smatra, da je na zapadni strani te črte prebivalstvo enako razdeljeno: 400,000 Italijanov in 400,000 Slovencev (in Hrvatov v zapadni Istri). Kje je Salvemini dobil te številke o Italijanih, je velika uganka. Nesreča zanj je, ker se opira na napačne številke; zaradi te zmote bi bil Salvemini pripravljen na irtvovanje (uničenje) stotisočev Slovencev in Hrvatov na Primorskem. Pričakovali smo, da bo Salvemini bolj previden. Morda se premisli, če se objektivno pouči o resničnem stanju prebivalstva v Primorju.

Dne 12. nov. je Prosveta poročala o uporu v nemški armadi v južni Franciji. Večje število vojakov se je uprlo, ko so dobili vest, da jih odpeljejo na rusko fronto; uporniki so postrelili svoje častnike, nakar je sledila krvava bitka z nacistko elitno gardo. V tej bitki je padlo čez petsto mož na obeh straneh, predno je bil upor potlačen. Zdaj pa poroča glasilo Čehoslovaškega narodnega sveta v Chicagu, da so ti uporniki bili Čehi, ki so jih Nemci siloma pobrali v svojo armado in porazdelili po raznih divizijah. Dejstvo, da so nacisti mobilizirali za svojo armado tudi Čeha, o katerih dobro vemo, da absolutno niso zanesljivi, je najboljši dokaz, kako silno pomanjkanje močvira je v Nemčiji. Nemški porazi v Rusiji se lahko v neki meri pripisujejo tujcem v nemški armadi, ki se nečejo bojevati pod Hitlerjevo zastavo.

Kakor Čehi in druge, tako je Hitler pobral tudi na desetisoče Slovencev v svojo armado in deloma za suženjsko delo v nemških tovarnah. V nekem uradnem govornem poročilu smo čitali, kako klavirno se bojuje Francozi in Slovenci na ruski fronti. Razumljivo—nečje se! Dolenjka iz Londona nam pa poroča o mladem Slovencu, ki je pobegnil iz Berlina v Anglijo, ko so ga s silo odveli na prisilno delo v Nemčiji. In na tisoče drugih Slovencev je še vedno v Nemčiji in na nemških frontah! Na podlagi tega dejstva se lahko po pravici vprašamo: kdo je še sploh ostal doma v starem kraju? Ali je tamkaj še sploh mogoče kakšno civilno življenje?

Glasovi iz
naselbin

Skrb za vojake

Elizabeth, N. J.—V tem mestu je več postojank Rdečega križa, kamor prihajajo delat žene, nekatere podnevi, druge zvečer parkrat na teden. V bližini nas ima mrs. Rockefeller iz New Yorka veliko poslopje, kjer je nastanjena postojanka Rdečega križa in pa vojaški center.

V tem poslopiju je vse preskrbljeno po mrs. Rockefeller. Vojaki pridejo dvakrat na teden na prosto večerjo in so z vsem preskrbljeni, igra jim pa godba Standard Oil Co. v dvorani. V tem se vidi, da ta ženska ljubi vojake in ima tudi sama dva sinova v vojni. Ona je preskrbela, da je bilo iz tega poslopja poslanih do 15. okt. nad tisoč daril preko morja za vojake. Tam imajo vojaki tudi moderno kegljišče in veliko drugih zanimivosti—knjige itd. Večkrat si mislim, če je mogoče kak Slovenec med njimi.

Pri našem društvu 540 SNPJ so člani sklenili, da se vzame denar iz blagajne in pošlje vsem našim vojakom božično darilo. Imamo osem fantov pri vojakih in vsakdo bo dobil spomin od svojega društva. Spomnil se bo na svoje družbene brate in sestre, ki skrbijo zanje. Hvala lepa vam vsem za izkazano ljubezen do vojakov. Oni so v tem boju s sovražnikom pripravljeni dati tudi svoje mlado življenje za nas.

Prosveta prinaša tudi slike

onih, ki so padli v boju in se potopili v morške globine. Slava vsem tem žrtvam, njih starišem pa moje globoko sožalje.

Agnes Pasarič.

Kako je v Detroitu

Detroit.—Lepa hvala J. Pin-terju iz Rock Springs, Wyo., ker je pravilno razumel moj dopis. Ako bi ga rojakinja v Pen- ni še enkrat prečitala, bi tudi ona razumela moje misli.

Kar se tiče raztrganec src, jih nimajo samo primorski Slovenci. Kar pojdi k sosedu—ako ni- mate svojih—kadar odhaja sin k vojakom, ko se poslavlja od oče- ta in matere, bratov in sester, od mlade žene pa od sinčka ali hčerke, katere mogoče ne bo vi- del nikdar več, pa boste imeli pred seboj sliko, katero ste vi- deli v zadnji vojni. Torej bi to- liko lažje razumeli položaj.

Naši sinovi trpe dovolj, poseb- no oni na raznih frontah in to- rej ne delajmo ničesar, kar bi jim bilo v škodo ali kar bi jih žalilo.

Volitve so zaenkrat končane. Pri nas je bil izvoljen sedanji župan z večino nad 32,000 glas- ov, kar je bilo pričakovati. Imel je podporo vseh treh dnevnikov in tudi mestne zbornice. Vsi skupaj so brenkali na isto stru- no, češ, da moramo v teh resnih časih izvoliti človeka, ki ima že izkušnje, katerih nima kandidat, ki ga podpira delavstvo.

Ampak to še ni bilo dovolj. Dan pred volitvami so po hišah raznašali tiskovine, v katerih so hvalili sedanjega župana in gra- jali njegovega nasprotnika. Kljub temu pa je Fitzgerald do- bil 175,817 glasov.

Napaka organiziranih delavcev je bila, ker so javno povedali, da imajo \$30,000 za izvolitev svoje- ga kandidata. Morali bi delati bolj diplomatično. To je bila glavna potoza politikov, češ, po- glejte, gotova skupina vam hoče vsiliti človeka, ki nima izkušenj, dasi so priznali, da ima sposob- nosti.

Mestni odborniki so bili razen enega vsi ponovno izvoljeni. No- vi odbornik je Fred C. Castatar, ki šofira mestni bus. Izvolitve je bil vesel in je dejal, da bo še nadalje opravljal to službo, če mu bo dovoljeno.

Ko to pišem, pada sneg. Ča- sopisi pravijo, da imajo trgovci s premogom v Detroitu samo 25% premoga na rokah kot bi ga morali imeti ta čas. Seveda so krivi premogorjari in unijski vo- ditelji. Skrbno pa pazijo ti vo- vači javnega mnenja, da ne ime- nujejo premogovnih operatorjev ali pa čudne politike v Wash- ingtonu. Taka pogodba kot je stopila sedaj v veljavo, bi bila lahko podpisana že zadnjega

marca in bi ne bilo nobenih štrajkov. Ampak hoteli so "ugnati"—Lewisa in majnarje, zato pa je tako.

Ker je tukaj malo premoga, je mesto odločilo, da ga najprvo dobijo oni, ki ga nič nimajo. Nekdo ga je naročil pet ton. Ko ga je dobil, je videl, da je kup premajhen. Zato ga je zmeril in dognal, da ga je samo štiri tone, plačal pa je za pet ton. Sodnik je obsojil prodajalca poleg de- narne globe tudi na deset dni zapora. Poleg tega grešnika so jih potem dobili še devet v enem dnevu, ki so bili prekratki pri vagi, vendar ne za celo tono.

V Detroitu tudi primanjkuje mleka. Prodajalci mleka dolže farmerje, da njihove krave ne dajo dovolj mleka. Pa se je oga- sil farmer in povedal, ako ne podpiše kontrakta, da bo dal to- liko in toliko mleka po tej in tej ceni, pa mlekarke družbe neče- mo vzeti nobenega mleka od nje- ga. Farmer dobi za dobro mleko pet do šest centov za kvart, mi pa plačamo 15 centov za mleko, ki ima prav malo masla v sebi. Ko pogledaš v glaz, ne veš kake barve je.

Mary Bernik.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—V mojem zad- njem dopisu sem pozabil omeni- ti Frances Arch iz Moon Runa in Antona Premra, ki sta daro- vala po dolarju za Sans in JPO.

Prejani teden sem obiskal Universal, N. Bessemer, Center, Export, White Valley in Del- mont. V prvi naselbini je pono- vil Prosveto trgovec M. Kumer in pri njih sem tudi prenočil. Povedali so mi, da je Mike že tri mesece v bližini Londona. Kot znano, je on poročnik, ni pa še nič pisal, če se je že srečal z Dolenjci, dopisovalko Prosvete. Ona je enkrat pisala, da se je srečala z nekim Jerebom, ki je določa iz Universal in v sorod- stvu s Kungovi.

Maxu Kumru sem prodal My Native Land; njegova žena podu- čuje politično znanstvo poleg ke- mije in ji bo knjiga prav prišla v šoli. Louise Kumru sem pa prodal Adamičev Two Way Passage, ki je tudi ravno sedaj pomenljiva. My Native Land sem prodal tudi Henryju Pre- vcu, čijega žena tudi rada čita. Henry je zelo zaposlen v trgov- ni, ker se sedaj težko dobi za- nesljiva pomoč. Tudi Petru Bre- gantu in ženi sem prodal par Adamičevih knjig, vključevši My Native Land. Tudi njun sin ima važno mesto v službi Strica Sa- na.

V North Bessemerju sem pro- dal My Native Land slovenske- mu fantu Vidmarju, Klemenceva sta pa ponovila Prosveto. Ame- riška Domovina tudi njh raz- burja, ampak sem jim rekel, da neglede kako partizane ali naa obkladajo s komunisti, mi jih moramo podpirati, ker njih boj je pravičen. Kot je razvidno po knjigi My Native Land, je pro- gram osvobodilne fronte edini, ki vodi do resitve Balkana in trajnega miru. Torej ne oziraj- mo se na napade; če bi pro- gram ne imel opozicije, bi v res- nici imel velike lukaje.

Tudi v Centerju sem prodal My Native Land Erzenovim, čij- jih hčerka služi pri vplivnem državniku v Washingtonu. An- na Vehar pa se je naročila na Proletarca; ona je svobodomisel- nega mišljenja in upam, da ji bo list ugajal. My Native Land sem prodal tudi blagajniku Westmorelandke federacije Ale- sku Skerlu in tudi Prosveto je ponovil. Ustavil sem se tudi pri Joevu Benigerju, kjer sem iz- vedel, da se je morala njh omo- ževati v Californiji zopet pod- vreti operaciji. Joe me je zape- ljil do Skerljevih v White Val- ley, kjer je Joe Britz kupil My Native Land in dal \$2 podpore Proletarcu in prav toliko za ru- ski relief. Gutmanov je ponovil Proletarca, stari Oswald pa Pro- sveto.

Kmalu bi bil pozabil Klemen- čičeva sinova v N. Bessemerju. Oba služita na podmornicah in sta oba podčastnika. Oba sta še mlada. Materi ni bilo prav, ker mlademu niso pustili dokončati

šole. Misli, da ni vse v redu pri nabornih oblastih. Kje pa je dandanes vse popolno? Menda nikjer in še dolgo ne bo. "Pravi- ca navadnega človeka se bo mo- goče pričela upoštevati po tej vojni, če bo sklenjen pravičen mir. In ravno zato moramo po- vsod biti aktivni, ne pa zabav- ljati enkrat čez žide, drugič čez zamorce, tretjič čez Angleže. Najmanj slišimo zabavljati čez nemške zverine. To je dokaz, da je fašizem tudi v tej deželi pre- cej ukoreninjen in bo treba še dosti dela predno se mu odseka- jo korenine. Urednik lista Ame- rican Freeman trdi, da se skriva okrog 250,000 fašistov v tej deželi in objavlja imena njih voditeljev.

Anton Zornik, zastopnik.

O shodu in drugem

Cleveland.—Pazno čitam Pro- sveto, toda nisem še nič opazil o velikem Sansovem shodu, ki se je vršil prošle nedeljo v Slo- venskem narodnem domu na St. Clairju. Saj vendar je bil na- vzoč glavni predsednik Vincent Cankar in ako on ne poroča, naj bi pa ponatistili poročilo iz Enakopravnosti.

Jaz nisem bil na shodu, ker sem bil zadržan radi dela, toda kar sem slišal od zanesljivih lju- di in kar sem čital v Enakoprav- nosti, je bila velika udeležba. In tudi dosti dobrih katoličanov je bilo na shodu, ki se strinjajo z Adamičem in drugimi odborniki Sansa—veliko bolj kot pa z Oma- nom, Ambrožičem, Urankarjem ali pogrebnikom Tonetom Grdi- nom. Ti "človeki" so mialili, ako z velikim hrupom odstopijo od Sansa, pa ga bo Tone Grdina lahko pokopal. Pa menda ne bo nič s to njih željo.

Tisti katoličani, ki so bili na shodu, se ne boje boljše vike Ru- sije, ne Stalina, še manj pa osvo- bodilne fronte—partizanov. Ej, dobro bi bilo, da bi se otresli teh dušebrižnikov, iz katerih gle- da samo hinavščina in škodoželj- nost do vsakega, ki se ne liže pred njimi. Verjemite mi, da jim ni prav nič za kakšno vero ali Boga, marveč le za klerikal- no politiko.

Torej ta shod je bil velik triumf, tako glede govornost- ni udeležbe. Prav tako tudi glede prostovoljnih prispevkov, ka- terih so nabrali na shodu \$1235. Vsi govorniki, posebno pa Ada- mič in Kristan, so hinavcem imenitno povedali. Sploh je bil čas, da so jim povedali, kar jim gre in ljudem vso stvar pojas- nili.

Najlepše priznanje izrekam onim katoličanom pri Sansu in pomožni akciji—Josephu Zela- rju, gl. tajniku KSKJ, mr. Jur- jovicu, Mary Prislavici, pred- sednici SZZ, in drugim, ki trd- no stoji za odborom, katerega je izvolil narod na slovenskem kongresu. Na svojem mestu so kljub temu, da razdirači zelo pritiskajo nanje, da bi tudi oni resignirali. Še enkrat vam vse priznanje kot poštenim možem in ženam.

Ker sem ravno pri Adamiču, naj omenim, da njegovo zadnjo knjigo My Native Land sedaj pridno prodajamo tudi v Cleve- landu. Na sestanku se nas je pri- glasilo lepo število razpode- valcev te knjige. Med drugimi sva se priglasila tudi jaz in Lu- dvik Medvešek, da bova prodala vsak 50 knjig. Najprvo sem imel pomisleke, kajti prodati 50 knjig v teh časih, ko sem obložen tudi z raznim drugim delom, bo tež- ko. Ampak Ludvik me je nav- dušil, češ, Tone, le korajžo!

Da vam povem, da me je Lu- dvik za enkrat (menda samo za enkrat) prekosil. Saj Slovenci samo 50, marveč že 90 knjig. Kot mi je povedal, se je zelo dobro pripravil. Napisal si je vsa ime- na že prej, posebno pa trgovce in člane svojega društva Na- prež—stare korenine. Pa je ča- kal nanje. Poleg tega je bil imel par dni počitnice in šel hitro okoli njih.

No, mi nsem prav nič nevošč- liv na njegovem uspehu. Tudi jaz bom mojo kvoto kmalu spravi- l v denar. Sedaj pa stavim Ludviku Medvešku drugo po- godbo ali stavo—gre tudi za ko- ristno delavsko stvar. Sedaj bo kmalu izšel Ameriški družinski koledar za 1944. Ludviku sta- vim sledeči pogoj: Jaz vzamem 250 iztisov koledarja, ti Ludvik, jih pa vzemi sto manj—150. In ako boš ti prej prodal 150 kot jaz 250, te bom trikrat napojil z dobro kapljico. Torej korajžo,

brat Medvešek! Ker si me pri Adamičevi knjigi, me boš tudi pri koledarju lahko prekosil. Vabim pa tudi druge tekmoval- ce. Moja iskrena želja je, da gre napredna literatura med ljudi, med narod.

Vreme imamo v Clevelandu lepo skoro vso jesen. Sicer se je sneg že parkrat pokazal, am- pak samo toliko, da smo videli, da je bel.

Zgoraj sem zapisal, da nisem bil na Sansovem shodu, ker sem moral delati do treh popoldne. Bil sem pa zvečer pri Vbojča- nih. To je bila bolj domača članska zabava. Bil je kratek program, potem pa ples v spo- dnji dvorani SIDD na Waterloo. Tisti, ki so bili lačni, so se lahko nasitili, oni, ki so bili žejni, so se lahko pa napojili. Jaz in mno- go drugih, ki smo posili žejni, smo se zavlekli kar k "jaslim". Rečem tudi, da sem se skoro po- polnoma odvalil pijače, ker ni več dosti naših zabav in tako tu- di ni več prilike za veselo druž- bo. In človek se v resnici po- čuti veliko bolj zdravega, veli- ko bolj živahnega!

Tudi to rečem, da je bila na 37-letnici V boja zelo velika ude- ležba, natičena dvorana. Po- sebno mladih deklet je bilo na stotine, največ od 15 do 18 let starih. Kajpak, da vse išče druž- be. Ker fantov ni, jo je težko dobiti. Je res težak problem. Še stari smo v veliki nevarnosti, da nas katera "pograjfa"—hočeš, nočeš!

Torej sem tudi jaz vesel uspe- ha društva V boju. Sem gotov, da je tega uspeha vesel tudi njih tajnik brat Durn in vsi drugi člani in članice. Naša prihodnja priredba bo Zarjin jensenski kon- cert (na zahvalni dan), ki pa bo že minil, ko bodo te vrstice pri- občene. Bom pa poročal potem, kako se bo ta koncert završil.

Tukaj še vedno odhajajo v ar- mado; sedaj so pričeli pobirati bolj stare: očete z otroki in tudi brez njih. Zdaj imajo pod zvezd- nato zastavo že okrog devet mili- jonov in pol mi. Kaj mislijo z njimi? Ne izgleda, da bo še kma- lu konec vojne. Ni čudno, da je ljudstvo zbežano in ima razne pomisleke in slutnje. Kaj meč- kajo tam okrog Rima in Neap- lja? Ali se jim res smili sveto mesto Rim in papežovo gnezdo Vatikan? Dunaja, Belgrada, Londona, Varšave in drugih mest pa vasi ni bilo škoda in tu- di ljudi ne, Rima in Vatikana pa je menda škoda. Res čudna po- litika.

Anton Jankovich, zastopnik.

Glas iz Milwaukeeja

Milwaukee, Wis.—Malo skrom- nega mnenja o polemiki glede partizanov in sovjetske Rusije. Naša domovina, v kateri smo se rodili, se zviija v strašnih bole- činah pod kruto roko nacifas- istov. Pravijo, da ni bilo hujše hiti pred stoletji, ko so po naših krajih divjale horde Hunov in pozneje Turkov. Klanje, požigi, razdevanja in preganjanja; ko- gar niso ubili in pregnali, so ga odveliki s seboj v sužnost; deže- lo so oropali in uničili—delo pridnih rok. To je slika iz sta- rih časov, ki se danes ponavlja, ko čitamo, kaj počenjajo naci- fashi v dobi moderne tehnike in civilizacije sploh. Navzlic vsem samohvalam "Herrenvolka" in njegovih sosedov o njihovi visoki kulturi se danes obnašajo kot najhujše človeške zverine in največji barbari, ki nimajo pri- mere v zgodovini zadnjih tisoč let.

Nič čudnega torej ni, da se je naš zatiran narod v stari domo- vini postavil v bran. To je pač nekaj naravnega. Saj Slovenci in drugi Jugoslavlani niso bojaz- livci. Organizacija in discipli- na med uporniki je potrebna, kajti sovražnik se je dolga leta pripravil za napad in ima na razpolago najboljša sredstva, ki jih je izumila moderna tehnika. Vzlic barbarstvu in zatiranju je tudi politika na mestu. Neki lju- de, kvizlingi in izdajalci, ki so obloženi z medaljami, kujejo ka- pital iz trpljenja ljudstev.

Te boje v domovini lahko pri- merjamo z nekdanjimi kmetaki- mi upori proti grajski gospodi. Partizani so preprosto ljudstvo, četniki pa imajo na svoji strani milijone nevidnih rok. Moje mnenje je, da so partizani pravi borci za svobodo, kar dokazuje- jo dolgi članki v časopisih in ce- lo angleški general je posvaril četnike, naj prenehajo z brato- morno vojno. Čudim se ljudem,

ki navzlic temu nimajo simpa- tij in dobre besede do teh bor- teljev za svoj narod, ki v mu- kač umira in prosi pomoči.

Celo nemški katoliški list "Ex- celsior", ki je glasilo škofij na severozapadu in ki je prinesel več člankov o "Freiheitskämp- fer Jugoslawias", piše zelo sim- patično o Titu in osvobodilni ar- madi. V nedeljo, dne 31. oktobra, je imel nadvojvoda Otto Habs- burški predavanje v Shorewood Auditoriumu in je med drugim omenil tudi partizane, da se bo- jujejo kot levi in delajo dosti preglavice Hitlerju. To sem si- šal na lastna ušesa, ko me je ra- dovednost gnala, da vidim ali- šim, kakšen je vendar ta pla- vokrvi potomec onih, ki so uči- čili slovansko državo, odkar Rudolf I. iztrgal oblast Čehom, potokel Otokarja in pridružil Spodnji Avstriji oziroma Otm- perki Stajersko, Koroško in Kranjsko ter je s tem za 500 let podvrnil slovenski narod kremp- ljem avstrijskega orla.

Pisatelj Louis Adamič pa ne potrebuje nobene reklame od svojih neprijateljev, ker je dru- gače dobi dovolj. Celo na radno v "One Man's Family" ga vabi- lijo in omenjajo njegovo knjigo "My Native Land." In kdor se zaletava v Sovjetsko unijo, ško- duje s tem zavezniški stvari in podaljšuje vojno. Sovjetska vl- da bo gotovo igrala veliko vlogo pri mirovnihi pogajanjih zaradi svoje sedanje velike vloge pri uničevanju nacifasizma. Da ima sovjetska vlada v načrtu najbr- tudi obujenje panslavizma, je razvidno iz tega, kar prevedno vodi svojo zunanjo politiko in Stalin je jekleni mož, ki ne bo popustil od svojega načrta. To je že gojila prejšnja carska Ru- sija, ki je osvobodila Balkan iz- pod turškega jarma med leti 1870 in 1880.

Slovenci ne bi mogli obstati kot država zase in tudi ne, če so Hrvatje zraven; mi smo veja slo- vanskega debla in potrebujemo zasloble in protekcije sovjetske Rusije. Če pride do evropske federacije, bi združeni slovans- ki narodi lahko imeli veliko moč in bi vladovali Evropo. Rusija bi tudi imela velik vpliv v Aziji. Zdaj je menda enajst avtonom- nih republik združenih v Sovjet- ski uniji. Pravijo, da je tam 52 jezikov in vendar žive vsi slovi- drugi poleg drugega in branijo kot levi svojo domovino, kar ka- že sedanja vojna. Tudi v Ame- riki živimo različni narodi pa se ne pripravimo za prvenstvo. Ko- kor zasije dan po črni noči, tam- gotovo pride zmaga nad našimi barbarskimi sovražniki, ki bodo potepani v prah. Prišla bo ka- zen za vojne zločince in tedaj bodo tudi trpinčeni Slovenci do- bili svoje zadoščenje. Še dolga stoletja potem bodo slovenske matere pripovedovale svojim otrokom zgodbe o slovenskih ju- nakih, ki se danes bojujejo za obstoj naroda.

Pustimo na stran to preteka- nje o komunizmu in diktatorstvu. Če si je naš narod nam zaletel komunizma, mora pač vedeti dobro njegovo dobro stran. To je lastna zadeva naroda tamkaj- saj je odrasel in se preizkusil v ognju. Tlačila ga je cesarska kraljevska in vsakovrstna druga mora in zdaj poskuša je kaj dru- gega. Mi tukaj mu pa pomagaj- mo do njegovega cilja in ne us- trašimo se nikogar. Moja želja je, da bi se tudi naš urednik sprijaznil s to mislijo.

Anton C. Ermenec.

Poklon Barbiču

Masonov, Pa.—Sem naro- nica Prosvete od leta 1922 in to je moj drugi dopis. O delu bom samo toliko poročala, da tudi to- kaj delajo s polno paro, ker naj- je vojna in se vse peha, da čim prej nagrmadijo bogastva kapi- talistom, delavcem pa bodo ostale le žuljeve roke.

Zdaj pa nekaj o naših dopisih, ki so vsi tako zanimivi. Jaz ni- sem zdrava, ali ti dopisi mi po- magajo k zdravju, ko jih čitam. Ravno v soboto sem čitala v Prosveti v št. 227, kjer Frank Barbič piše, da že več tednov vozi po St. Clairju tri dekleta. Pravi, da jih je vprašal, če so Slovence in od kod prihajajo. Najprvo so mu rekile, da prih- ajajo iz Uniontowna, potem pa je izvedel, da prihajajo iz Maso- towna.

Ja, Frank, to so moje tri hč- ere—Mae in June Stemberger in Antonia Zadel, kateri sem ma- (Dalje na 2. strani)

IZ URADA

Slovenskega ameriškega narodnega sveta

3935 W. 28th Street, Chicago, Ill.

Izjava Združenega odbora

Na seji Združenega odbora južnoslovenskih Amerikancev, ki se je vršila dne 13. novembra v Pittsburghu in ki so na njej zastopali SANS častni predsednik Louis Adamič, predsednik Eibin Kristan, prva podpredsednica Marie Prislend, drugi podpredsednik Janko N. Rogelj, pomožni tajnik Mirko G. Kuhel, blagajnik Joseph Zalar in odbornik Vincent Calkar (namestnik rev. Aleksandra Urankarja), je bila sprejeta sledeča izjava:

"Združeni odbor južnoslovenskih Amerikancev prisrčno pozdravlja zgodovinsko izjavo moskovske konference. V imenu večine Amerikancev hrvaškega, slovenskega, bolgarskega in macedonskega pokolenja, ki štejejo več kakor milijon ljudi, zagotavlja naš odbor vrhovnemu poveljniku Rooseveltu kakor tudi državnemu tajniku popolno podporo v izvajanju zunanje politike, temelječe na načelih moskovske izjave. Narodni interesi Združenih držav in vpravljanja svetovnega miru zahtevajo, da se vse faze naše zunanje politike in tako tudi one, ki se nanašajo na Jugoslavijo, odkrito in natančno preiskujejo v luči moskovske konference.

"Svobodoljubni narodi čimdalje bolj uvidevajo, kako velikega pomena so jugoslovanske osvobodilne sile za skrajšanje vojne in ustanovitev demokratičnega mira v južnovzhodni Evropi. V preteklih dveh letih je bila poleg ruske armade Narodna osvobodilna vojska pod poveljstvom generala Tita najizdatnejša zaveznica na evropski celinii. Osvobodilne sile so neprenehoma z vse svojo močjo pobijale hitlerizem. Prestale so preskušnjo dvoletnega boja brez vsakršne zunanje pomoči. Iz raztresenih gerilskih enot so se razvile v močno osvobodilno vojsko ter z uspešnim napredovanjem fašističnih ustanov in z razglasom demokratičnih načel združile vse Jugoslovanske neglede na vero in narodnost.

"Ameriško uradno stališče je bilo v preteklih dveh letih tako, da se ta učinkovita zaveznica ignorira. V praksi smo podpirali Mihajlovičeve četnike v Jugoslaviji. Ta element velesrbskih fašistov je izjavil, da čaka trenutka, ko ga ameriški bajeletni postavijo na krmilo deželne oblasti—proti volji ljudstva v Jugoslaviji. Med tistim čakanjem so se ti ljudje bojevali in se še bojujejo z nacijsko pomočjo proti naši skupni zavezni—proti osvobodilni vojski.

"Ameriški tisk je to izdajstvo označil za 'nesrečno razprtje' med Mihajlovičem in partizani, ki pa bi bila že kdaj odpravljena, ker bi jugoslovanski narod že zdavnaj iztrebil tiste majhne Mihajlovičeve sile, če bi te ne dobivale gnotne in moralne podpore od osi—in da priznamo resnico—tudi od Anglije pa Združenih držav.

"Vladi, ki podpira Mihajloviča, smo dali bombnike na podlagi posojilno-najemne postavbe, dovolili jugoslovanskemu poslaniku, da lahko neovirano pospešuje delovanje fašistične skupine v tej deželi, izdali dovoljenje za pobiranje prispevkov, namenjenih četnikom v pomoč, in dovolili, da smejo Mihajlovičevi prištati govoriti vojakom po ameriških vojaških taboriščih. Zato smo na svoji slavi in poveljevali Mihajloviča v filmih, tisku in po radiu.

"Kljub temu, da smo v preteklosti pomagali temu osiškemu sodelavcu, je pa sila Narodne osvobodilne vojske neprenehoma rastla in sedaj prodira v javnost resnica o jugoslovanskem položaju. Oni dan je zavezniško poveljstvo srednjega vzhoda javno ugotovilo, da so četniki izdajali in orodje osiškca. Tu v tej deželi so Mihajlovičevi četniki v časih samo še pri nekaterih reakcionarjih.

"Danes je treba uvaževati le gola dejstva. Izjava moskovske konference se ne bo mogla izvesti, če bomo vztrajali pri stališču, da se prezirajo partizani in podpirajo Mihajloviča. To stališče bo skrajšalo vojno, pač pa jo bo podaljšalo. To ne bo zagotovilo miru, nego prineslo nove fa-

bito polna in nabralo se je \$1.235.00 za SANS.

Podružnica št. 1 SANS, Detroit, Mich., bo priredila pisatelju in častnemu predsedniku naše organizacije Louisu Adamiču dne 11. decembra častni večer v Slovenskem delavskem domu na 437 S. Livernois Ave. Prireditelj se bo pričela točno ob sedmih zvečer.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

čeha. Ravno ko prečitam vse dopise, odprem pismo od moje hčerke Mae, ki mi piše takole: "Mama, ali se še spominjaš, ko si mi večkrat pripovedovala, ko si v Prosveti čitala, kako Frank Barbič lepo piše in si dostikrat rekla, da mora biti fajn možakar. Zdaj ti pa povem, da se me vozimo na poulični de dolgo, toda nismo vedele, kdo je ta človek. Zdaj smo pa doznale, da je Frank Barbič. Mama, jaz ti povem, da še nisem videla človeka ali kondukterja, ki bi bil tako 'nice' na 'strikari' z ljudmi kot je on..."

Torej vidite, čitatelji, da je Frank Barbič res slovenski možakar. Ja, Frank, rada bi te videla in ustmeno govorila s teboj. Morda se mi še kdaj sreča približa, da se bom vozila na tvoji "strikari".

Agnes Zadel. 570.

Strašenje s mačkom

Monroe, Mich.—Bil sem star deset let, ko se je zgodilo, kar bom povedal v tem dopisu.

V naši vasi Plemberg je živel starček brezverček. V mladih letih je prevladal vso Evropo, kakor nam je čestokrat pripovedoval in tudi drugi so znali o njem mnogo povedati. Po več letih vdanja se je povrnil domov, se oženil in na borni kmetiji desetih orolov si je delal življenje. Umrl je v visoki starosti 85 let.

Ker ni hotel iti v cerkev, so ga vsi imeli za brezverca. Čestokrat je šel v Stopice, toda samo do cerkve, tam pa je sedel na korenino velike lipe, dokler ni maša minila. Na njegovo graščino se je priženil neki fant, ki je vzel njegovo hči.

Kmalu po starčevi smrti se je raznesla govorica, "da hodi nazaj z Marsa strašit". O tem so slišali tudi stopiški pobalini in ukrenili po svoje. Neke jesenske noči pridejo do mene in me prično nagovarjati, naj jim ulovim sosedovega mačka, za kar mi bodo dali sladkorčkov. Teh pobalnov je bilo šest. Obiljubil sem jim, da jim mačka preskrbim, kajti hodil je v naš senik in sva bila dobro znana. Še večeraj sem ga za repek pocukal, ko je čakal v seniku na miško.

Drugi dan sem se imel mačka. Ujel sem ga na vrtu pod hrusko in zapri v svinjak, pa stekel v Stopice in v petih minutah že povedal pobalnom, da mačka že imam. Pravijo, da pridejo ob osmih, ko se bo stemnilo, jaz naj grem domov in me bodo že poklicali.

Kmalu potem pridejo—vseh šest—me pokličejo in dajo par pesti sladkorčkov. Vsi gremo k svinjaku, kjer jim izročim mačka. Potem pa gredo z njim na naš pod. Eden sveti z žepno svetilko v mačkove noge. Nisem dobro videl, kaj so počeli, toda je izgledalo, da mu škornje merijo. Kmalu opravijo svoje delo in gredo z mačkom iz skednja. Meni naroče, naj grem spat, jutri pa bom mačka zopet videl. Tako sem tudi storil, oni pa so odšli s črnim mačkom k sosedu, kamor je tisti starček—"hodil strašit".

Zaspal sem kmalu, toda okrog ene ure ponoči me prebudi hrup in trušč—razbijanje po vratih in oknih. "Odprite, odprite," se začujejo glasovi zunaj. Moja mama je takoj spoznala po glasovih, da so sosedovi. "O bože moj, bože moj—spet nas je prišel strašit z Marsa," je jadikovala.

Shodl. seje, sestanki in prireditve

Veselica, ki jo je podružnica št. 2 SANS, Chicago, Ill., priredila dne 20. novembra, bo prinesla okoli \$200.00 čistega prebitka za SANS.

Podružnica št. 90 SANS, Kirkland Lake, Ont., Kanada, misli v kratkem prirediti veliko veselico za SANS.

Javni shod, ki ga je imela clevelandska podružnica št. 39 SANS s sodelovanjem vseh drugih tamošnjih Sansovih podružnic dne 14. novembra v Slovenskem narodnem domu na St. Clairju, je sijajno uspel v vsakem oziru. Dvorana je bila na-

vala sosedu. Isto njen mož. Oba sta se tresla od strahu.

Ko prideta v hišo, mati prižge luč, sosed pa jadicuje, da tako straši v podstrešju, da ni obstanka v hiši. "On je, on je—ta brezverec nas še ponoči ne pusti v miru. Molimo, molimo..." In začne preštevati jagode na molku. Takrat sem se tudi jaz pričel učiti moliti na pamet, toda moje misli so bile pri črnem mačku. Molimo nekako eno uro, potem pa sta sosedova prespala noč za našo pečko na dolgi klopi. Ob sedmih jutraj pa sta se oba podala domov. Šla je tudi naša mama in jaz z njimi, da bomo prepodili tisti strah z blagoslovljeno vodo.

Ko stopimo v sosedovo hišo, slišimo iz podstrešja—"mijav, mijav", nato pa copotanje kot bi štrli mlati. Vsi prisluhnemo. Črni maček jo primaha iz podstrešja in še vedno mijavka. Vsi smo takoj vedeli, kaj je z mačkom, ko je prišel v vežo. Maček je bil na vseh štirih podkovan v orehove lupine, v katerih je bila smola. Meni je bilo na smeh.

Tako je bila rešena uganka o tistem sosedovem "strahu".

Frank Kroll.

Pobiranje prostovoljnih prispevkov za SANS

Library, Pa.—Poslal sem v gl. urad Slovenskega ameriškega narodnega sveta \$212.25. Ta denar predstavlja prostovoljne prispevke, nabrane po hišah. To pobiranje je odredila podružnica št. 66 SANS. Najlepša hvala nabiralkam Mrs. Angeli Ocepke, Mrs. Jennie Rupnik in Mrs. Frances Lamut.

Darovali so sledeči: po \$50.00 dr. št. 388 SNPJ; po \$25.00 Izobraževalni in zabavni dom; po \$7.00 George Lipovšek; po \$5.00 Matt Dermota, Jacob Dolence, Anton Kralj, Joseph Markovich, Frank Mejak, Anton Potočnik; po \$3.00 Jacob Sencur, Frank Ambrožič, Thomas Likovich, John Lipovšek; po \$2.00 Frank Strmljan, Frank Rupnik, Ciril Ocepke, Jerry Castell, Tony Chesnar, Louise Franko, Jacob Zupančič, Nick Triller, Helen Dermota, Bernard Zupančič, Jacob Vidmar, Joseph Degrovsky, Edward Bozovihar; po \$1.50 Nick Rubich, Thomas Terecheck, Anton Kuna, John Klobchar; po \$1.25 Anton Strmljan; po \$1.00 Frances Lamut, Frank Yeran, Frank Celin, Andy Mihalčič, Mike Wattick, Frank Likovich ml., Joseph Simsič, Louis Groznik, Max Sinkovec, Alfred Fisher, Nick Malich, Frances Bolte, John Simsič, Joseph Hrovat, Frank Erjavec, Americo Costa, Frances Kavčič, Anton Battelli, Anton Celin, Mary Kuna, Frances Dermota, Mike Angelo, Rose Home, Primo Cic, Donald McCann, James Noble, Terezija Yerman, Mike Turkalj, Andy Mlakar, Mathias Intihar, Frank Yeran ml., Frank Likovich st., Agatha Godfriaux, Robert Sliffo, Walter Marzoch, Matilda Bolte, Frank Knafler, Joseph Kokalj, John Podlesnik st., Dorothy Kavčič, Joseph Pernel, Frank Posega, Mike Pfefer, Paul Dolinar, John Zuder, Kristina Wargo, Ann Petric, Mike Zupančič, John Johnson, Joseph Kravanja, Robert Dolence ml.; po 75c Frank Dolence; po 50c Terezija Zmrzel, Rudy Ocepke, Joseph Boyer, Tom Likovich ml., John Milavec, John Zalaznik; po 25c Helen Fircak; skupaj \$212.25.

Nick Triller, tajnik.

Najstarejši kanasaški priseljenec umrl

Arma, Kansas.—Dne 18. novembra je v Frontenacu, Kansas, umrl Frank Jartz, star 89 let. V kolikor se da dognati, je bil to prvi Slovenec, ki se je naselil v kanasaškem premogovnem okrožju. V Ameriko je prišel leta 1881, in sicer direktno v Kansas. Doma je bil iz Mirne Peči na Dolenjskem.

Ker me je vedno zanimalo, kako je izvedel za premogovne rove v Kansasu, da je prišel sem za delom, sva večkrat govorila o tedanjih časih. Pravil mi je, da je delal v premogorovu na Bavarskem—dasi je malo te industrije tamkaj—pa so ga ondodni Nemci napotili, da je šel z njimi v Ameriko, češ da v nekem Kansasu odpirajo nove rove, kjer se dobro zasluzi. Z njim je prišel tudi Andrej Pernel, s katerim sta delala skupaj na Bavarskem in ki je umrl že pred več leti. Delo sta dobila v novem rovu, tam, kjer danes stoji "naš" Pittsburgh, Kansas, ki je bil takrat še malo vas—dasi tudi danes nima več kot 20 tisoč prebivalcev.

Pokojni Jartz je delal prva leta v rovu, toda pozneje se je preselil na farmo in "farmal" dolgo let. To je menda tudi vzrok, da je dočkal tako visoko starost; kajti rudar dočaka malokdaj več kot 65 do 70 let. Precej let zdaj pa je živel v Frontenacu.

Ker za časa, ko je prišel v Kansas, še ni bilo slovenskih deklet tukaj, je vzel za ženo Nemko, ki je tudi mlada prišla iz Nemčije. Umrla je pred nekaj leti. Vzgojila sta 10 še živih otrok.

Nemčija in balkanske dežele

Napisal Donald Bell

V zadnjem času je postalo zelo nepopularno govorjenje o bližnjem se nemškem razsulu. Nekateri opazovalci gredo celo tako daleč, da trde, da Goebbels sam razpošilja v svet poročila o nemirih v Nemčiji, o sparih med nacistično stranko in med armado, o propadanju odpornosti in o malodušnosti na domači fronti v ozadju in na bojni fronti sami med vojaštvom. Ravno tako glede težkoč na ruski fronti. Očividni cilj te prav posebno subtilne propagande je po mnenju teh ljudi, da prevari zahodne velesile in jih zapelje v lahkomišelnost. Nato bi imela priti v Ameriki doba razočaranj in končno, kot daljnja posledica, pobotanje za mir.

Ta zamisel nemške propagande je fantastična. Prvič, in to je na vsak način treba upoštevati, vse vesti o nemških težkočah najdemo svojo pot nazaj v Nemčijo, pa bodisi po ovinkih—tudi se širijo izključno le v nevtralnih deželah. A v svoji lastni deželi nacisti pač ne morejo najti koristi v govoricah o naraščajočem prepričanju, da je vojna izgubljena in da se bo vse skupaj kmalu sesulo. Drugič pa imajo vesti, ki so za Nemčijo neugodne, jako močan vpliv na politične odločitve preostalih nevtralec in brez dvoma tudi na satelite osiške samega.

Vse, kar povzroča prepričanje, da bi se mogla Nemčija kmalu sesuti, mora na vsak način prisiliti nevtralne dežele, kot na primer Turčijo, do tega, da bolj podrobno upoštevajo želje Rusije, Anglije in Amerike.

Države, kot na primer Madžarska, Rumunija, Bolgarska ali Finska, pa bodo našle v tem vedno več nagibov, da se čim prej in čim popolneje odločijo od Nemčije. To bi bilo seveda neposredno slabljenje nemške pozicije in tako mnogo bolj važno kot komplicirane kombinacije, da bi mogle ameriške industrije morda nekoliko popustiti in za par odstotkov manj proizvajati. Strah, da bi občutek sigurne zmage mogel oslabil zavezniško moralno, je sploh čisto in izključno ameriška psihologija. Nemcev nobena stvar ne podžiga tako kot uspehi. Vselej tega je tudi nemška propaganda prisiljena vedno poročati o čim večjih uspehih na svoji strani in o neuspehih na strani sovražnikov. Vsekakor, kdor pozna nemško čišpisje in nemški radio, bo pričel, da se je nemška propaganda strogo držala tega načela.

V jeseni letošnjega leta je imela Nemčija dvoje silno nujnih političnih problemov pred seboj. Prvi je bil, kako oslabil skupnost anglosaških velesil s sovjet-skim Rusijo, a drugi, kako podpreti svojo lastno zbijajočo se strukturo. Za rešitev prvega problema je bila najboljša pot, da pokaže, da nemška sila ni prav nič omajana. Dokazati je bilo treba zahodnim velesilam, da bo vojna s Hitlerjem huda in da je nepotrebna, ker bi itak pomagala le Rusiji. Obenem je veljalo dokazati Rusiji, da je najbolje pobotati se z Nemčijo, ker je končna zmaga negotova in silno daleč—ter da bi v tem slučaju vladale v Evropi le zahodne velesile. Obenem pa bi ta politika za dva ali tri tedne, zopet spregledal, potem potoval po mehiških nekončnih gozdovih, v njih trpel lakoto, jedel pri Indijancih slabše hrano kot jo jedo naši prašiči doma...

Sedaj pa je samo ta reka med mano in Ameriko. Tudi tebe, slavna reka Rio Grande, bova jaz in moj zvesti konjiček preplaval. Mrzla je tvoja voda, ali še mrzlejši sem navajen. Nobena stvar mi ne more preprečiti, da ne bi še nocoj spal na ameriški zemlji.

S konjičkom sem se podal ob neki navzoč, da vidim, kje je najširša, ker tam mora biti najbolj plitka. Prišla sva do kraja, kjer sem videl kamne v vodi skoraj do druge strani. Zajezdil sem zopet konjička in kmalu sva bila na ameriški zemlji, ne da bi moral konjiček kje plavati. "V Ameriki sem!"—sem kar s sabo glasno govoril. Hajdi sedaj proti vzhodu. (Se nadaljuje.)

tika—kazati svojo moč—ustavila vse satelite, ki se počasi oddaljujejo od Hitlerja.

Kljub temu, da je bila to njegova politika, Hitler ni uspel pokazati Nemčijo močno in nezmanjšano. Trojica zunanjih ministrov, ki so se sestali v Moskvi, je vedela mnogo več o tej zadevi kot vsi vojaški takozvani strokovnjaki, ki v svojih analizah govorijo o nezlomljeni Hitlerjevi vojaški sili—ta trojica je vedela, da je končna zmaga blizu in da jo bo še zadnji napor zagotovo dosegel. Radi tega so se tudi odločili, da se morajo skupno pripravljati na ta dogodek.

Nekateri balkanske dežele imajo svoje lastne informacijske vire, ki mnogo bolje poročajo o resnični situaciji kot propagandne službe obeh narodov, ki čisto podobno govorijo.

Po italijanskem polomu je imela Nemčija na Balkanu prav posebno težke naloge pred seboj. Takrat je bil trenutek, ko je bil položaj tak, da bi par izkrcanj skupaj z močno in drzno propagando podrla vse nacistične institucije na Balkanu. Ta izredna priložnost je izginila, neporabljena, neizkoriščena. Toda kljub temu se Hitlerju ni posrečilo, da zasigura svoje pozicije na Balkanu.

Takoj po predaji Badoglijja je Nemčija svojo evropsko politiko popolnoma spremenila. Nič več ne govore o nemški hegemoniji v Evropi novega reda. Vsem okupiranim deželah obljublajo povratek popolne neodvisnosti. To so že storili na Norveškem in Nizozemskem, prav posebno pa na Balkanu, kjer so popolnoma uničili vse sledove italijanskega vpliva. Hitler in zaporedoma so napravili najprej Hrvaško, ki je bila dotlej italijanski vazal, državo v polnem smislu besede ter ji obljubili povratek Dalmacije. Albanijo pa so priznali za neodvisno državo. Drugi korak nemške politike je bil, da so začeli anovati nekakšen balkanski blok, oziroma celo federacijo skupaj s Hrvaško in Albanijo, Srbijo, Črno goro, Bolgarijo, Rumunijo in Madžarsko.

To veliko nalogo, da združi ves Balkan, so poverili enemu svojih agentov v Rumuniji, katerega ime je dr. Hermann Uebacher. Prej je bil gospodarski svetnik v Bukaresti in dne 29. septembra je bil imenovan za posebnega pooblaščenca nemškega zunanjega ministrstva za ves Balkan. Ob koncu novembra pa je že postalo očividno, da se je njegova mislija ponesrečila. Navzlic ogromnemu nemškemu pritisku ni bilo nobenega prijaznega in pozitivnega odmeva—tu je bilo preveč prijateljstva za Turčijo, tam je zopet prišel odgovor, da Madžarska ni balkanska dežela, vsaka dežela je imela drugačne izgovore.

Povsem jasno je, kaj je vzrok. Ves Balkan je prevzel paničnega strahu, ker je nemški poraz postal očividni. Nikdo v teh deželah noče svojih prstov vtikati v kombinacije, ki izhajajo iz Berlina. Obenem pa vse balkanske države iščejo čim trdnjših zvez z bližnjim turškim sosedom, o katerem mislijo, da bo mogel zanje posredovati.

Dodaten razlog, ki govori v sedanjem trenutku proti ustvarjanju balkanske zveze, je ta, da nikdo ne ve, kdo bo nekoč zares mogel obvezno sklepati v imenu posameznih balkanskih dežel te vrste politične pogodbe. Položaj grške in jugoslovanske vlade v izgnanstvu v Kairu je skoraj ravnotako dvomljiv in nesiguren kot oni raznih kvizziških vlad v Atenah, Beogradu in Zagrebu. Zavezniška politika ima v rokah možnost, da precej pospeši Hitlerjev padec. Vsi sateliti iščejo izhoda—a polom nacistične fronte na Balkanu bi bil za Hitlerja tako hud udarec, da ni mogoče preceniti, kakšne bi bile posledice v Nemčiji sami.

WHERE THE FUEL GOES

A PURSUIT PLANE, at a cruising speed of 200 m.p.h. requires one gallon of gasoline for every four miles of flight.

NOČEM PLAČATI VEČ KOT

NAJVIŠJE URADNE CENE!

NE SPREJMEM RACIONIRANIH

ŽIVIL AKO NE ODOAM ZNAMK!

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J.-o

(Se nadaljuje.)

Tudi so s tem zasedli edino pot, po kateri bi moglo mesto poslati sela na kopno, bodisi v Panama, bodisi v Santa-Fe de Bogota. Tako imajo Filibustejci sedaj dovolj prilike in časa, da nadaljujejo obleganje, ne da bi se morali posebno poizuriti, in ne da bi se jim bilo treba bati napada kakršnekoli osvobodilne čete.

Sicer pa Tomaž nikakor ni imel namena, da se peča z dolgotrajnim poslom. To je povedal kolikor mogoče jasno pustolovcu iz Olerona, ko ga je ta vprašal:

"Kaj pa, ali razume kdo med nami kaj o zakopih, podkopih, koših in drugih krtovih delih, s katerimi je treba oblegati trdnjavo po vseh pravih vojni umetnosti?"

"Kaj pa trebamo miniranja in krtovih del?" ga vpraša Tomaž nejevoljno. "Nismo li dovolj pogumni, da naskočimo brez njega, in niso li Spanci dovolj pogumni, da se nam udao?"

Utorbili so se na nizkem gričku, kakšne pol milje od obzidja. Okrog tabora je bilo razstavljenih osem straž, in vsaka vrata v mestnem obzidju je nadzorovala posebna letela "kompanija", da bi napadalcem ne škodoval kakšen nepričakovani slučaj. Vrhutega so vsako uro odhajale patrulje rekognoscirati. Imele so nalog, da se spizajo čisto pod obzidje in do vhodov v järke. Če se sploh kje nahaja najslabša točka obzidja, je bilo treba to točko najti za vsako ceno, kajti Tomaž je že pričel govoriti o bližnjem naskoku. Tomažu se pa ne smili nikdo in tudi on sam sebi ne, če je treba hitro doseči cilj. Kakor smo videli, je celo vodil patruljo, ki jo je baš sedaj pripeljal zopet nazaj v taborišče.

"No torej," mu zakliče Bonny Rdečebralec, ki je z Mary kot podporočnik zapovedoval oslim stražam, "no torej, general Jagne, kako stojimo? Ali si našel pravo mesto, kjer splezamo na obzidje?"

"Čakaj!" mu Tomaž previdno odvrne. "O tem se bomo sedaj takoj razgovarjali v vojnem posvetu."

In ne da bi zinil le še besedo odveč, nadaljuje svojo pot v taborišče in stopi v svoj šotor.

Mnogo šotorov v taboru ni bilo. Večina Filibustejcev, dedičev in potomcev nekdanjih Bukanjev, se je ponašala s tem, da spi v dežju in vetru trdneje in bolje, ko meščani na mehkih pernecih svojih varnih spalnic. Filibustejec se zavije v kakršnokoli pokrivalo, najraje v širok plašč in kozje kože ali tudi plahto, se vleže na tla, pod glavo položi levo roko in spi, kakor v paradizu. Edini vodje imajo svoje šotore, bolj da naglasijo svoje dostojanstvo, in pa nekateri premožnejši in bolj bahavi dečki, ki radi svojo premožnost o priliki tudi pokažejo.

Vkljub temu je bilo prtljage tako malo, da je onih dvajset črncev-sušnjevc, ki so jih vzeli s seboj za nosače, imelo jedva kaj nositi. Petnajst ali dvajset teh šotorov je stalo po ozkem prostoru, ki so si ga pustolovci izbrali za taborišče. Tomažev šotor je stál ostalim v vseh podrobnostih, le da je pred njim zapčena v tla dolga sulica, na njej pa plapolala v vetru znana strašna maloneška zastava.

Tomaž privzdigne platno od šotora ter vstopi na pol sklonjen, kajti šotor je mnogo prenizek, da bi mogel v njem stati vzravnani. In ženaka — ponosna Spanka Juana — ki sedi v ozadju, kolena skršena do pod brade in roke povite okrog gležjev, dvigne svoje oči k Tomažu.

Kajti tudi Juana je morala slediti "vojaki na kopnem."

Pri izkrcavanju na levem bregu reke Rio grande so Filibustejci na svoje največje začu-

denje zaslilišali povelje, da naj izkrcajo tudi jetnico, ki je bila doslej skrita v kapitanovi lastni kabini, in da naj to store v vsakem slučaju, če hoče ona ali če ne. Juana se pa ni branila in tudi ni ničesar vpraševala, čeprav se je iz čolna, ki jo je nosil na kopno, ozirala zvedavo in nemirno na vse strani.

Morda je spoznala järke in zakope mesta Ciudad Realla, na katero je bila tako ponosna. Videti ji pa ni bilo, da bi jih bila spoznala.

Potem je Juana marširala štiri dni, od obale pa do pod mestno obzidje, s četo, sredi Filibustejcev, in ni ves ta čas spregovorila niti besedice niti zinila najmanjše pritožbe. Pa tudi nikomur drugemu ni prišlo na misel, da bi jo bil ogovoril, najmanjše še Tomažu. Niti enkrat ni prekinil molka, ki traja že od zadnjega ponesrečenega poizkusa z Juano.

Pa tudi sedaj, ko je potovanje končano, tik pod obzidjem mesta Ciudad Realla, na večer pred dnem, ko si hoče Tomaž izaliti z mečem dostop v hvalisano trdnjavo, tudi sedaj torej Tomaž še prav posebno trdovratno vztraja pri svojem molku in ni do tega trenutka celo niti enkrat prestopil vhoda v svoj šotor!

Sedaj pa je v njem, prvič. In Juana je v presenečenju, ki ga pa skuša prikrivati, dvignila svoje oči k njemu.

Oko v oko se nekaj časa molče gledata. Potem osorno spregovori Tomaž, ne da bi povedal svoj pogled, kajti štirinajstredno, absolutno izvrševano zapovedništvo je obnovilo v njegovem gospodovalnem srcu staro trdost:

"Veš li, kje se nahajaš?"

Ona pa zaničljivo dvigne ramen, kakor da hoče s tem reči, da ji je pač vseeno, ali se nahaja tukaj ali kje drugje.

"Dobro, devičica," nadaljuje on porogljivo. "Tebi to nič mar, kaj? Prav, prav! Le tako dalje! Za vsak slučaj ti pa povem to-le: Glej to stran šotora, tu boš v kratkem prišlaškovala, in sicer z odprtim ušesom. Na oni strani se bo sedaj vrtil vojni posvet, in o tem sem te hotel sedaj obvestiti. Bodi tako malo radovedna, kakor hočeš, hudič me naj vzame pri tej priliki, če te ne bo nebeško zabavalo, kar boš sedaj kmalu slišala!"

In ne da bi umaknil svoj pogled drugam, odide sedaj Tomaž ritenski iz šotora in se smeje dekletu pri tem vedno bolj porogljivo. Za njim pa platno zopet pade.

Nekaj časa pozneje zadoni rog po vsem taborišču in vodje se zberó okrog vojnega znamenja, sulice z maloneško zastavo. General Tomaž pričakuje svoje častnike, stoje, obe roki na drogu sulice.

"Bratje," spregovori, ko so vsi zbrani, "poprej sem prav ob blizu pregledoval ograjo in jarek ter druge šale, kakor so: Palisade, kazemate, baterije, stolpi, bastijoni, mački, prekopi, braniki, kasteli, zgrade, line, izpadna vrata in kakor se vse te igrače še imenuje. Pregledal sem vse natančno in vam pravim, da je očitno trdnjava v najboljšem stanju. Branilci se menda zanašajo na svoje trdne krtine z izdatno lahkoumnostjo. Nič ne del! Vkljub temu bomo še to noč prodrl v najgloblje jedro te trdnjave in mesta, če sprejema milostna Devica z Velikih vrat mojo zaoblubo, ki jo ji zaobljam v svojem zaupanju ta trenutek, da ji namreč takoj po svojem povratku zgradim na Tortugi kapelo in da postavim v njej najlepše in najdragocenejše, kar uplenimo tu notri v opatijah, samostanih, cerkvah in v škofiji."

(Dalje prihodnjič.)

Deset povesti

Anton Novačan

PATER SEBASTIJAN

Iz morja se je dvignil mesec in pogledal skozi visoko gotosko okno dubrovniškega samostana v prostrano meniško jedilnico, kjer sva sedela s patrom Sebastijanom pri večerji. Tuintam me je vprašal, odkod in kam, a drugače sva molčala. Nezaupni njegovi pogledi so čisto živignili po meni in če so se slučajno srečali z mojimi, sem bil v zadregi in se na tihem jezil.

Odvečerja. On natoči kozarca, priže si cigareto in tudi meni ponudi. Potem se nasloni nazaj na stol, objame z rokami trebuh in me pogleda:

"Torej dijak—popotnik! Lepo! Izvrstno! Dobro za mladega človeka, da nekaj poskusi in da zajme ta ali oni nauk iz življenja samega za življenje. Pijte!"

Govoril je počasi, mirno. Oči so se mu svetile, ko je dvignil čašo in nazdravil potnikom.

Bil je starec, prisodil sem mu jih šestdeset. Njegova krepka postava je bila podobna hrastu, ki izpostavljen neštetim vihar-

jem stoji in vztraja. Spokorna frančiškanska kuta mu je segala do pete. Prepasan je bil z belim vrvič, za katero je visel velik molek z debelimi jagodami. Lice mu je bilo razorano in v brazde je bila posejana žalost. Siva brada je padala po praih dokaj razmršena. Pod visokim čelom, še čedno pokritim s snegom belih las, so se bliskale črne, vlažne oči, včasih tako čudno.

Nežen veter je prinesel tiho pesem morskih valov. Pater se je ozrl na okno:

"Lepa noč je zunaj!"

Praznila sva čašo za čašo močnega južnega vina. Okoli najin-

glav so kot pijani plesali balončiki dima. Nikotin in vinski duhovi so naju omajali. Pater Sebastijan je govoril mnogo, čisto prostodušno in bila sva prijatelja. Kakor pri spovedi sem mu razodel svoje križe in težave, tudi nisem zmolčal, da uživam v sanjah svoje mladosti veliko lepega.

Pater Sebastijan se je nasmehnul.

"Ej, mladost, mladost, je zaklical, jaz jo poznam. Skače po trnju in misli, da skače po zelenih livadah, pije strup in misli, da pije nektar. Sanja in zida na oblačih palače z zlatimi okni in biseri posute—sanja, sanja in ne ve, da so te sanje nevarne. Mladost ne razume življenja, zato se preprija z njim. Življenje pa je močnejše in mlad človek zabrede v obup in temo. Da bi se dvignil, je preslab in to—to so vaše sanje!"

Pomolčal je za hip in potem modroval:

"Srečen je samo tisti, ki ostane trezen. V treznosti je sreča. Razum mora gospodovati nad srcem. To je pribito. Sreče hrepeni po sreči, a poti do nje ne ve. Razum ga mora voditi. Morda se kdaj sami prepričate,

Buy Christmas Seals

GERMAN IDEA OF A JOKE

During the Nazi occupation of Naples, two soldiers became "playful" with the results shown above—two youngsters crippled for life. They were working in a field with their parents when the soldiers beckoned. As they approached, the Germans tossed what the boys thought was a present. It was a hand grenade which burst between them, injuring their legs so that amputation was necessary.

da človeška sreča ni v uživanju, ampak v treznem spoznavanju!" Trčila sva. Izpraznil je čašo hlastno do dna in si vil drugo cigareto.

"Kako modrujem! Sam pa nisem takšen. Nič ne oviram spominov, ki prihajajo s sanjami v samotno moje celico. In miru ni nikjer. V duhu ga iščem po širnem svetu, vem, da zaman, ker on se ne vrne več. Nemara ga najdem v grobu, a kdo mi more to povedati?"

Zadnje besede je izgovoril z žalostnim glasom. Zamisljeno je pogledal v strop in nadaljeval:

"Pred mnogimi leti v sanjavi mladosti sva živela v Gružu z bratom—pokojsnim bratom Ivanom. Ob morskem bregu sva imela svoj skromni zidani dom in velik ribarski čoln, edino, kar je nama zapustil oče.

Bila sva mirna in zadovoljna ribiča. Tudi sva prevažala po morju na drugo stran Reke.

Ljubila sva drug drugega presrečno, bolj kakor morje.

Mnogokrat sva veslala pod večer med njegovimi valovi. Nič se nisva dolgočasila. Jaz sem veslal, Ivan pa je igral na tamburico in pel. Da veste, kako je igral in pel! Gnil me je vselej globoko in če bi mi bil rekel v takem trenutku, naj skočim v morje, ubogal bi ga bil. Neko čisto novo hrepenenje je zbudil v meni, po nečem, za kar bi bil dal svoje življenje. Jaz sem mu bil hvaležen in sem ga ljubil.

Ko sva se vračala, se je naslo-

nil na čoln in gledal v morje, kjer so se zrcalile nebeske zvezde.

Zjutraj vsakega dne pa sva prodajala ribe na trgu v Dubrovniku.

A stopila je med naju usoda in neusmiljeno raztrgala to zadovoljno življenje.

Sedela sva neko nedeljo na pesčenem morskem bregu in lovila ribe, se šalila in smejala.

"Hej, dečki, prevozite!"

Vstaneva in hitiva k čolnu. Čakala je družba izletnikov. Bil je gospod svetnik iz Dubrovnika s svojimi prijatelji, soprogo in osemnajstletno Anko, hčerko edinca.

Vesla so se zabliškala v solncu in zdrčali smo čez morsk gladino. Prijatelji so se šalili, gospod svetnik se je smejal, gospa si je brisala potro čelo. Anka je strmela v morje. Po ramenih so ji padali krasni plavi lasje, silili ji poročno na čelo doli do sanjavih modrih oči. Oj, te oči! Niti morje naokoli, niti jasno nebo nad nami ni bilo tako lepo kot te oči. S svojo nežno roko je brodira po morju in metala ribam drobtine. Če se je ozrla vame, mi je postalo vroče in na tihem sem jo imel neizmerno rad.

Ivan je razburjen dvigal vesla. Od čela mu je lilo. Gledal je strastno, žalostno in divje obenem.

Čoln je trčil ob drugi breg. Gospod sodnik je plačal prevoznino—in odšli so vsi.

Ivan je strmel oprt na veslo za

njimi, in ko so izginili za ovinkom, je legel v čoln in molčal.

Veslal sem sam. Močno, neizmerno težko mi je bilo. Najrajši bi bil zagnal vesla v morje in potem samega sebe.

In zakaj? Odkod so prišle tiste misli? Nikoli še ni bilo okrog mene tako prazno, tako zapuščenost. Vedno sem nečesa čakal in zdelo se mi je, da mora vsak hip priti nekaj lepega in da mi bo potem lepše, veseljeje.

Med tem sem doplovil h kraju, usidral in privezal čoln, stopil k bratu in mu rekel: "Kaj delaš, Ivan?"

Dvignil se je in sedel na rob čolna. Pogledal me je žalostno in odgovoril: "Nič, čisto nič!" Iz njegovih besed, po njegovih očeh sem spoznal, da je tudi njemu težko, ako ne še težje.

Polagoma je nastala noč.

In tisto noč se mi je zdelo prvič, da gleda mesec žalostno naravnost na naju, da migljajo zvezde in mežikajo nama, kakor da nama hočejo povedati nekaj tajno lepega, da šumi morje neizmerno skladno, da šepetajo nedolžni vali čisto tujo pesem, ki bi se ne dala zaigrati na lvanovi tamburici. In gledal sem daleč tja, kjer se dotika nebo velikega morja, in zdelo se mi je, da vidim tam smehljajoč obrazek—Ankin. In tisto noč se me je prvič oklenil Ivan in se jokal.

Peter Sebastijan je vzdihnil in me pogledal naravnost v oči. Zbolel me je ta pogled v dušo. Bil je velik in vlažen pogled ter je preplasil moje sanje o lepi Anici.

Mineval je dan za dnevom. To so bili dnevi trpljenja, dnevi vzdihov in nad. Jaz sem bil kot mrtev, Ivan pa se je klatil molče okrog. Izostajal je dalje časa. Enkrat sem ga šel iskat, v skr-

POTREBUJEMO ŽENSKO

ZA

čiščenje uradov

Stalno delo sedaj in po vojni

48-urno tedensko delo

IZREDNO DOBRA PLAČA
DELO STALNO
ALI ZAČASNO

IZVRSTNO
DELOVNO
STANJE

Oglasite se v našem uradu

BRANCH EMPLOYMENT OFFICE

1250 Milwaukee Avenue

Ni treba nič plačati za uposlitev.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priložijo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vsa enaka, za člana ali nečlana \$1.30 na eno letno naročnino. Ker pa člani plačajo pri assessmentu \$1.30 na tednik, so jim to priložijo k naročnini. Torej sedaj ni vroča, niti da je list prodajal za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupaj naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je \$1.75
1 tednik in 4.00	1 tednik in 3.50
2 tednika in 7.00	2 tednika in 6.00
3 tednike in 10.00	3 tednike in 8.50
4 tednike in 13.00	4 tednike in 11.00
5 tednikov in 16.00	5 tednikov in 13.50
Za Evropo je \$3.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2837 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

2. Naslov _____

3. Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledenja članov moje družine: _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

6. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Delovno _____

Nov naročnik ☐ Staro naročnik ☐

MY NATIVE LAND

Spisal LOUIS ADAMIC

Nova knjiga, katero bo čitalo stotisoče ljudi širom Zdr. držav, med njimi mnogo važnih vladinih funkcionarjev v Washingtonu, posebno še oni, ki delajo na vojaških, relifnih in političnih načrtih za Jugoslavijo in Balkan.

Knjiga "My Native Land" bo vzbudila še posebno pozornost med slovenskimi in drugimi jugoslovanskimi Amerikanci, ker se tiče Slovenije in Jugoslavije—pozorišča že nad dve leti najbolj neustrašenega odpora proti nacijski in fašistični okupaciji, civilne vojne, revolucije in proti-revolucije.

V "My Native Land" nam Louis Adamič podaja zanimivo zgodbo južno-slovanskih dežel in narodov od sedmega stoletja naprej. Vsebuje 530 strani.

CENA \$3.75 IZVOD

Naroča se pri

PROLETARCU

2301 South Lawndale Avenue, Chicago 23, Illinois

V zalogi tudi ostala književna dela Louisa Adamiča